

Streszczenie popularnonaukowe

Celem niniejszego projektu jest analiza prawno-porównawcza prejudycjalności w polskim i rosyjskim systemie prawa karnego procesowego. Z prejudycjalnością mamy do czynienia wtedy, kiedy sąd w postępowaniu karnym napotyka wcześniejsze orzeczenie sądowe lub decyzję administracyjną, która dotyczy kwestii będącej przedmiotem rozważania w toczącym się postępowaniu. Wobec tego konieczne jest ustalenie stosunku sądu karnego do wcześniejszego rozstrzygnięcia, tj. czy sąd jest związany tym rozstrzygnięciem, czy może ustalić w inny sposób kwestie, o których mowa w tym rozstrzygnięciu oraz konsekwencji wybranego rozwiązania. Jako przykład można wskazać następujący problem: czy można skazać za bigamię oskarżonego, w stosunku do którego sąd w procesie cywilnym wcześniej orzekł o unieważnieniu jednego z małżeństw, które oskarżony zawarł?

W obu krajach problematyka ta została uregulowana odmiennie. W Polsce sąd w postępowaniu karnym jest związany tylko prawomocnym rozstrzygnięciem sądowym kształtującym prawo lub stosunek prawny (np. wyrokiem rozwodowym), natomiast w Rosji sąd, prokurator, śledczy i osoba prowadząca dochodzenie związani są okolicznościami faktycznymi pochodzącymi z prawomocnego orzeczenia lub decyzji sądu w postępowaniu cywilnym, karnym (z pewnymi wyjątkami), administracyjnym i arbitrażowym. Różnice w obu porządkach prawnych są niewątpliwe, koniecznym jest zatem wyjaśnienie tych odmienności, w szczególności w świetle tego, że historia prawa w pewnej części jest do siebie podobna w obu państwach.

W ramach projektu będą przeprowadzone badania dogmatyczne, które będą polegały na analizie relewantnych polskich i rosyjskich aktów prawnych, literatury, orzecznictwa sądów wyższego szczebla oraz Sądów Najwyższych Polski i Rosji, jak również polskiego Trybunału Konstytucyjnego i rosyjskiego Sądu Konstytucyjnego. Istotnym celem badań będzie ponadto odniesienie się do orzecznictwa ETPC w kontekście zasady sprawiedliwego procesu, zasady domniemania niewinności, prawa do obrony oraz zasady szybkości postępowania (art. 6 EKPC). Dzięki powyższemu możliwe będzie wskazanie, jak polski i rosyjski ustawodawca unormował prejudycjalność w procesie karnym oraz czy regulacje te spełniają standard konwencyjny. W dalszej kolejności zostanie dokonana analiza historyczno-prawna, tj. zostanie zbadana geneza omawianej instytucji, jej rozwój historyczny oraz zostaną wskazane zmiany, jakie zachodziły w kolejnych ustawach karnoprosesowych w tym zakresie. Natomiast badania prawno-porównawcze będą polegały na określeniu różnic i podobieństw, jak również określeniu dlaczego odmienności te istnieją, a w końcu wskazaniu zmian obecnie obowiązującego prawa w obu krajach. Ponadto celem tego badania będzie także zidentyfikowanie preferencji oraz nadrzędnych zasad, jakimi kierują się ustawodawcy w Polsce i w Rosji.

Należy podkreślić, że analiza prawno-porównawcza dotycząca prejudycjalności w polskim i rosyjskim procesie karnym nigdy nie została przeprowadzona, zatem niniejszy projekt pozwoli lepiej zrozumieć procesy, jakie zachodziły w tym obrębie w obu krajach, co będzie także pomocne w ramach prowadzenia tego typu badań w innych krajach europejskich.